

BUITEN

24^E JAARGANG N^O. 52

ZATERDAG 27 DECEMBER 1930

DE KERK TE DEINUM (GEM. MENALDUMADEEL)

Redactrice: RO VAN OVEN

INHOUD:

DE KERK TE DEINUM (GEÏLL.), DOOR R.	BLZ. 613, 615
DE GELAATKENNER, DOOR HOWARD FIELDING (6)	BLZ. 614
IN ZUID-OOST HASKERLAND (GEÏLL.), DOOR A. W. FRANCKEN	BLZ. 616—617
APHORISMEN	BLZ. 617
ZWERFTOCHTEN DOOR EN IN PERZIË (GEÏLL.), DOOR DR. M. C. DE MAREES VAN SWINDEREN	BLZ. 618—621
WAAR BLIJFT DE KLEEDING DER FILMSTERREN (GEÏLL.), DOOR ALFRED JOACHIM FISCHER.	BLZ. 621—623
ONS OUDE KERKJE. (EEN NIEUWVEENSCHÉ IMPRESSIE), DOOR ALIE VAN WIJHE—SMEDING.	BLZ. 623
GRACHTJE IN ALKMAAR. (IN DEN FOTOWEDSTRIJD MET DEN EERSTEN PRIJS BEKROOND) (ILL.) . . .	BLZ. 624

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS

Men gelieve alles wat de Redactie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Redactrice Mw. Ro van Oven, Emmastr. 15, Amsterdam, stukken voor de Administratie aan de Uitgevers N.V. Scheltema & Holkema's Boekhandel en Uitgevers-Mij., Rokin 74—76, Amsterdam. Met de toevoeging: „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht, ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Nieuw verschenen nummers 25 ets., oudere 50 ets.

DE GELAATKENNER

6) DOOR HOWARD FIELDING

ELDRED'S terugkeer liep van een leien dakje. Hij nam Dinsdagavond den Washington expres, stapte in Baltimore uit waar hij even moest wachten en bereikte New York Woensdagavond om elf uur met een buurtreintje dat beneden in Grand Central Station aankwam, waar hij zijn valies in dépôt gaf.

Een uur lang dwaalde hij door donkere straten en tegen middernacht wendde hij zijn schreden naar Warren's huis. Hij had niemand ontmoet die hem kende, maar al was dat wel gebeurd, zou men hem toch niet herkend hebben. Zijn eenvoudige vermomming was afdoend en wekte geen argwaan. Er was niet een kans op duizend, dat iemand op hem had gelet, of hem zou kunnen identificeeren als den man dien hij was.

Tot zoover was alles op rolletjes gelopen. Alles had bij Eldred's reis precies geklopt. Iedere verbinding had hij gehaald en er was niets gebeurd waardoor hij de aandacht had getrokken. Eldred vond zichzelf erg knap en bij zoo iemand leidt zulk een bewustzijn tot overmoed en verdooft de vrees die alleen in staat is hem te weerhouden.

Voor de misdaad zelf schrikte hij niet terug. Integendeel: hij keek er met verlangen naar uit; hij zou vreeselijk teleurgesteld zijn geweest als er iets tusschenbeide was gekomen. Zooals iemand zijn hond schopt om zijn hart te luchten, zoo vloekte Eldred op „kanonnier” Luffer bij de gedachte, dat deze zijn werk niet goed had gedaan.

Toen hij het huis in de Zeven-en-dertigste straat naderde, zag hij een kleine, donkere gestalte heen en weer loopen. Morse had hem gezegd, dat hij daarnaar moest uitkijken en aan den anderen kant van den weg blijven loopen alsof hij ze niet zag.

Na een afwezigheid van eenige dagen en een omweg van honderden mijlen per spoor, was hij op het vastgestelde

moment bij het huis en vond den uitkijk op zijn post; zijn plaats, optreden en zelfs kleeding precies zooals hun was voorspeld. Eldred voelde zooiets als bewondering voor Morse en zijn hoop groeide tot zekerheid.

Ofschoon vermomd, dorst Eldred niet te dicht bij het huis blijven. Hij liep een paar straten om en deed dit herhaaldelijk, maar Luffer's helper was steeds op zijn post, al maakte hij zich zoo veel mogelijk onzichtbaar. Het liep naar eenen. Eldred vloekte zoo vaak hij de lichten van een auto zag; het kon Warren zijn, die thuis kwam. In de stilte hoorde hij een kerkklok slaan. Het gevaar was nu groot.

Doch alras bleek, dat de inbreker even precies was als alle andere berekeningen van Morse. Hij had Luffer gezegd, dat één uur de uiterste grens was en bij het slaan van de klok ging deze weg. Een paar sekonden later zag Eldred den uitkijk een teeken geven aan den hoek van het pad, zeker om aan te duiden dat alles veilig was. Toen ging hij weg en even later kwam een forsche kerel, met een valies in de hand naar buiten en wandelde weg.

Eldred had een sleutel van het huis, maar zijn instructie hield dien slechts te gebruiken als Luffer de kelderdeur had gesloten. Dat had hij niet, zoodat Eldred denzelfden weg kon volgen. Met groote moeite vond hij zijn weg tusschen de meubels en andere dingen door, steeds in angst iets om te gooien. Maar het geluk dat hem tot nu toe gediend had, bleef hem trouw en de moordenaar, hoewel zweetend van angst, liep zachtjes door de ruimte.

De deur boven aan de trap was dicht en klemde zoo, dat Eldred vreesde, dat ze was afgesloten. Terug te gaan en door de voordeur binnen te komen zou gevaarlijk zijn, met het oog op de mogelijkheid, dat Warren juist in zijn auto aankwam. Dan was alles mislukt, terwijl hij vlak voor het succes stond en Eldred wierp zich in zijn opgewondenheid met zijn heele gewicht tegen de deur.

Ze vloog open en hij tuimelde in een verlichte kamer. De opengebroken brandkast stond op geen tien passen van hem af aan zijn linkerkant en daarvoor stond Warren met de handen in zijn zakken en keek glimlachend naar den rommel.

NEGENDE HOOFDSTUK

DE MAN DIE ALLES WOU HEBBEN

Eldred had een revolver in zijn heupzak en hij had plan gehad die op het laatste oogenblik in de zijzak van zijn jas te steken. Hij had op zoo'n ontmoeting niet gerekend en hij dorst zijn wapen niet voor den dag halen nu Warren hem in één sprong kon bereiken. Hij was te bang om helder te denken; slechts voelde hij angst voor den grooten, sterken, vluggen kerel, die zoo dicht bij hem stond.

En niet zonder reden. Er was een korte tijd waarin hij werkelijk in gevaar verkeerde. Als Warren hem een paar sekonden later herkend had, zou hij hem hebben aangevallen; en als Eldred dan gepoogd had zijn revolver voor den dag te halen, zou hij ontwapend zijn en was tevens zijn bedoeling aan het licht gekomen. Doch dit gebeurde niet.

„Wat, George, jij hier? Wat beteekent dat?”

„Ik zag hem”, stamelde Eldred. „Den inbreker. Ik liep langs en hij kwam er uit — uit den kelder — met een valies. Ik dacht, dat er iets niet in den haak was en dus — kwam ik eens kijken”.

„Wat voer je uit in dat maskerdepakje?”

„Dat is voor de grap — een aardigheid”.

„Dat is dan de tweede grap”. Hij wees op de brandkast. „Iemand heeft zich al die moeite getroost voor zoowat honderd dollar. Die is er leelijk ingelopen”.

„Het is meer dan ik gedacht had, maar veel is 't niet. Je herinnert je, dat ik je altijd gezegd heb, dat die kast een broodtrommel is. En dat je er nooit meer in moest leggen, dan je makkelijk kon verliezen”.

„Dat herinner ik me best”, zei Earl. „Maar waarom zeg je dat? Ik denk geen oogenblik dat jij wat met die grap te maken hebt — die toch ook wel haar ernstige zijde heeft”.

Hij stond vlak bij Eldred, die nu zijn pistool niet voor den dag kon halen, temeer daar hij zoo dwaas was geweest Earl's achterdocht op te wekken. Hij wachtte. Op een oogenblik zou Earl zich omkeeren; maar nu legde deze zijn hand op Eldred's schouder.

„George”, zei hij met zijn vriendelijke stem, „er is iets niet in orde met je, ofschoon ik niet weet wat. Ik had gehoord, dat je naar Boston was gegaan en nu loop je hier 's nachts vermomd door de stad. Zit je in de penarie?”

„En als ik dat nou deed”, antwoordde Eldred bitter. „Wat zou jij er dan nog aan doen?”

„Je er uit helpen, als ik kon”.

„Je hebt me hier het huis uit geholpen, met een schop achterna”, antwoordde Eldred. „En je wil, dat ik er uit blijf. Zoo is 't toch, nietwaar?”

Hierop viel weinig te antwoorden. Als iemand een dame op onbehoorlijke wijze lastig is gevallen en zoo iemand ziet niet zelf in, dat hij zijn leven moet beteren alvorens zich weer voor haar te vertoonen, kun je hem dat moeilijk vertellen.

„Laten we even gaan zitten en de zaak bespreken”. Earl keek naar een tafel waarop een lamp stond, de eenige verlichting van de kamer en Eldred raapte zijn moed bijeen in de veronderstelling, dat Earl hem vóór zou gaan; doch deze hield zijn hand op den schouder van zijn neef.

Eldred trachtte zoo te manoeuvreren, dat hij aan den anderen kant van de tafel kon blijven staan, terwijl Earl zou zitten. Maar deze was daar te beleefd voor, zoodat Eldred ten slotte aan den zijkant van de tafel moest plaats nemen en ze op armlengte van elkaar af zaten.

„Je sprak ervan, dat ik je niet in huis wou hebben”, begon Earl, „maar ik kan je niet raden te doen wat ik verkeerd voor je acht — iets wat ikzelf onder soortgelijke omstandigheden zeker niet zou doen. Mij dunkt, dat je eerst moest toonen —”

„Och, loop naar den duivel! Conny is mijn nieht en als ik haar wil bezoeken, dan zal ik dat doen. Je wilt mij haar ontrooven en dat is het eenige dat achter al je mooie praatjes schuilt. Het is niet anders dan huichelarij en zelfzucht”.

„Als je er zoo over denkt, George, denk je dan ook, dat je goede vrienden kunt zijn met nicht Conny? Zij denkt er namelijk heel anders over. Het zou tot niets anders leiden dan tot onaangenaamheden”.

„Onaangenaamheden? En hoe staat 't dan nu met mij? Ik kan alleen in een hoekje gaan zitten en me prettig voelen. Niet?”

„Volstrekt niet. Volgens mijn meening moet je wat te doen hebben; een zaak, een bezigheid, een carrière. Zoodra je dien weg opgaat, zullen al je oude vrienden weer terugkomen en dan kan je weer een goed leven hebben”.

„Je maakt me wee”, zei Eldred zich in een twistgesprek stortend met den man, dien hij zoo spoedig mogelijk wou vermoorden. „Een goed leven zonder geld! Daar is New York precies de geschikte plaats voor!”

„Zoo goed als iedere andere”, antwoordde Earl. „Er zijn genoeg menschen zonder geld voor wie toch alle deuren open staan. En wie 't niet heeft kan 't krijgen, vooral als er iemand is, die hem wil helpen. En dat wil ik voor jou doen, als je me de kans wilt geven. Ik geloof niet, dat je zoo slecht over me zou denken als je me beter kende. Wil je met me samenwerken zoodat wij elkaar beter kunnen leeren kennen?”

De portefeuille, die hij uit Long Island had meegebracht, lag op de tafel en hij nam ze op en opende ze. Van dat oogenblik maakte Eldred gebruik om zich te verplaatsen, zoodat de tafel nu tusschen hen stond. Maar Earl keek weer op en zijn heldere blik hield Eldred in toom.

„Ik ga daar ginds nog een kolonie stichten”, zei Earl. „Als je flink wilt werken, zal ik je een plaats in de direktie geven en aandeel in de winst. Ik zal je wat voorschieten en —”

Eldred was nu gereed en hij viel hem in de rede met een vloek:

„Is dat al wat je me kunt aanbieden?” zei hij. „Welnu, het is niet genoeg. Ik wil alles hebben; iederen dollar; en ik zal ze hebben ook”.

Er volgde een lange stilte waarin geen van beiden een woord sprak. Eldred had zijn pistool nog niet voor den dag gehaald, maar hij omklemdde het en kon ieder oogenblik schieten. De bedreiging was onmiskenbaar, maar Earl bleef doodstil staan, zonder dat hij de minste aanstalten maakte zich te verdedigen.

De starende blik in Earl's oogen scheen den moordenaar te hypnotiseeren; hij voelde zich verstijven en hij was niet in staat zijn oogen van hem af te wenden. Maar ten slotte, met een gebrom als van een beer, ontrukte hij zich aan die betoovering en haalde hij het pistool uit zijn zak.

Vóór hij het kon opheffen grepen twee handen zijn pols beet. Doordat hij er geen flauw vermoeden van had, dat er nog iemand anders in de kamer was dan de man dien hij wilde dooden, slaakte Eldred een kreet van schrik.

Het wapen viel uit zijn hand en het schot kwam in den

vloer terecht. Bij zijn vergeefsche poging het op te rapen, bemerkte hij, dat het nicht Conny was die hem belet had zijn plan te volvoeren.

Het volgende oogenblik wierp een arm als een ijzeren staaf hem achteruit en slingerde hem tegen den muur. Earl bracht hem geen tweeden slag toe en raapte ook het wapen niet op. Hij sloot Conny in zijn armen.

Zoo zag Eldred ze toen hij oprabbelde, maar hij was eventjes bewusteloos geweest en dacht, dat Earl de revolver had. Doch op dat oogenblik kende de schurk geen vrees en zou zelfs een kogel getrotseerd hebben als hij zijn doel had kunnen bereiken. Had hij iets kunnen grijpen dat als wapen dienst kon doen, hij zou zijn leven gewaagd hebben tegen het hunne. Volslagen hulpeloosheid belemmerde zijn vermogen, niet zijn wil. Gaarne had hij Earl vermoord, al had hij die daad met zijn leven moeten boeten.

Maar het was niet meer mogelijk. Zelfs in zijn waanzin zag hij dat in. Doch hij had een huissleutel; hij kon een nieuw wapen koopen en terugkeeren. Vlak bij hem was de deur die naar de trap leidde. Zonder dat de anderen op hem letten, wankelde hij door die deur en verdween.

„O, Conny”, zei Earl, „wat kon ik doen toen ik je zag. Als ik een woord had gezegd, of je een teken had gegeven, had hij zich misschien omgekeerd en op jou gemikt”.

„Je was zoo mooi”, snikte ze. „Als een engel”.

„Ik zou gauw een engel zijn geweest”, antwoordde hij, „maar ik ben liever in den hemel, dien ik hier heb. Hoe kwam je zoo hier, Conny?”

„Ik zag je schaduw op het gordijn en wou je goeden nacht zeggen. En toen zag ik — dat. O, Earl, zal hij niet terugkomen? Moet je niet wat doen?”

„Ja, ik moest hem misschien nagaan”, zei Earl. „Stel je zijn gedachten voor; hoe vreeselijk die moeten zijn. En hij moet het met zichzelf uitvechten. Men mag hem eigenlijk niet alleen laten.”

Maar dat vond Conny toch al te goed en ze hield Earl uit alle macht tegen. Zoolang zij hem kon zien en haar armen om hem had geslagen, was hij veilig. En gerustgesteld door zijn verzekering, verloor zij langzamerhand de angst voor Eldred's terugkeer.

TIENDE HOOFDSTUK

WAARIN AFDOEND BEWEZEN WORDT, DAT MORSE EEN GE-
LAATKENNER WAS

Ook in Boston was er een kink in den kabel gekomen. Er was iets gebeurd dat zoowel geheimzinnig als veront- rustend was en de man met den beheerschenden geest wist niet wat te doen.

Tijdens hun verblijf in Latourette had hij er voor gezorgd, dat men hem en Harvey niet samen zag en ook hun kamers lagen niet dicht bij elkaar. Morse logeerde op de negende verdieping en Harvey op de elfde. Doch ze kwamen vrijelijk op elkaars kamer.

Woensdagmiddag om half zes kwam Harvey bij Morse en zij spraken af in welk restaurant zij samen zouden gaan dineeren. Harvey ging eerst weg. Hij was opgeruimd, maar niet uitbundig. Hij had voor twee duizend dollar effekten verkocht en had er driehonderd van mogen houden. Zoolang dat duurde, voelde hij zich rijk, want hij was net zoo'n verk- wister als Eldred, zij het op kleiner schaal. (*Wordt vervolgd*)

DE TOREN TE DEINUM

OP het hoogste punt van Deinum, een dorpje in Fries- land, boven op de hooge terp, waarlangs de huizen van dit dorp werden gebouwd, staat de ruime kerk.

Deze trekt in het bijzonder de aandacht door den koepel boven op den massieven, vierkanten toren, waar we een steeds ranker wordenden spitsbouw zouden verwachten. Blijkbaar zijn hier Deutsche invloeden geweest, toen men van 1550 tot 1557 met den bouw bezig was. Om zijn vorm kreeg deze toren den bijnaam „Deinumer Boeskool”. Aan de Noordzijde van den Toren vindt men nog het volgend versje, dat tevens de herinnering bewaart aan den tijd, toen Deinum, aan de Middellzee gelegen, nog een zeeplaats was. Het versje luidt als volgt:

Ut struxere Pharum fastigia lucida nautis,
Sic procul haec horas turris, iterque notat.

(Gelijk vroeger de vuurtoren den zeevarenden den weg wees, zoo wijst deze toren van verre tijd en weg). R.

Foto R. H. Herwig

HET SCHILDERACHTIGE OUDEHASKE

IN ZUID-OOST HASKERLAND

WEL van heel bijzonderen aard is de voornaamste herinnering, welke ik uit mijn kinderjaren heb behouden aan het hierboven afgebeelde Friesche dorpje Oudehaske! Bij het hooren van dien naam verrijzen namelijk aanstonds voor mijn geestesoog visioenen van enorme hoeveelheden . . . zuurtjes, van kersroode, zacht-rose, witte en groenachtige zuurtjes in stopflesschen, in rijen geschaard, gelijk soldaten in 't gelid, in ontelbare, meestal kleine, armelijke winkelkasten. Vanuit Sneek — toenmaals onze woonplaats — bezochten wij meermalen in de zomervacantie een der schoonste plekjes van Friesland: de boschrijke daven van Beetsterzwaag en Olterterp en begaven wij ons dan derwaarts per stoomtram, via Joure en Heerenveen. Onderweg bestonden er voor ons kinderen twee attracties, waarop we al lang van te voren vlasten: de eerste was het opschrift ergens in de hoofdstraat van Joure: „De Heer Gritman”, in onze oogen iets héél komisch en waarvan we geen tittel of jota snaptten¹⁾, en de tweede — de „grootte”!: het „tellen van de zuurtjeswinkels”, te beginnen te Oudehaske en, na een korte onderbreking in Heerenveen, opnieuw aan te vangen en te beëindigen in het voorbij die plaats gelegen De Knijpe, alwaar die zuurtjes-epidemie haar toppunt bereikte. Het was daar zelfs noodzakelijk, dat zoowel op de linker, als op de rechter trambank een afzonderlijke „telpost” werd geïnstalleerd; de eindcijfers (waarover zelfs van te voren weddenschappen werden aangegaan!) waren dan ook van dien aard, dat ze ter plaatse onbekenden beslist onaannemelijk toeleken! Hoewel ik mij vrij zeker enkele „recordcijfers” meen te herinneren, acht ik het tòch beter, daarover het stilzwijgen te bewaren, uit vrees, dat mijn jongens-fantasie van weleer

mij nu nog wel eens leelijke parten zou kunnen spelen! Het is mij helaas niet bekend, of deze, ongetwijfeld zeer aanzienlijke bron van inkomsten in dat deel van Friesland thans nog even rijkelijk vloeit, evenmin, of ze zich wellicht in den loop der tijden gemoderniseerd heeft tot een evenredigen handel in lollies, doch dit is zeker: noch over 't een, noch over 't ander vind ik iets aangeteekend in de officieele bescheiden, welke ons in kennis stellen met de meest aangewezen bestaansmogelijkheden voor eventueel naar Haskerland, Aengwirden en Schoterland immigrerenden. Wel wordt daar, als hoofdzaak, gerept van veeteelt, landbouw en — vooral in het verleden op zeer groote schaal: van veenderij. Inderdaad hebben deze streken, met het oude, in de drie genoemde gemeenten gelegen vlek Heerenveen als centrum, haar opkomst te danken aan de turfgraverij. Aanvankelijk, dat wil zeggen: in 't laatst van de 15de en in den aanvang der 16de eeuw uitsluitend door kloosterlingen uitgeoefend, werd ze eerst na het jaar 1550 met kracht ter hand genomen door een drietal Friesche Heeren, die, met den Ridder en Raadsheer Pieter van Dekama als leider, een Compagnie vormden en diensgevolge de „Compagnons der Heeren Veenen” genoemd werden. Voorloopig bewerkte men slechts den oostelijken — den Schoterlandschen — veengrond, terwijl voor het vervoer der gewonnen turf naar andere deelen van Friesland en voor den export naar Gelderland, Utrecht en Holland, ja! — zelfs naar Brabant en Zeeland, twee kanalen gegraven werden; het eene van Oudehorne via den Kuinder of Tjonger naar de Zuiderzee en het andere noordwaarts langs Haskerdijke naar de reeds bestaande vaart bij Akkrum. Het tweede, zeer breede kanaal, in het voorhands te ontginnen gebied „Schoterlandsche Compagnonsvaart” en voorbij Heerenveen „Heeren-sloot” genaamd, werd 5 uren gaans lang en was na 5 jaar voltooid; de gravers werden bij trosselslag naar en van het

¹⁾ Een gritman, of liever: grietman, was in vroeger dagen een bepaald overheidspersoon in Friesland, wiens gezag ten naastenbij gelijk was aan dat van den schout in andere gewesten.

Foto R. H. Herwig

NIJEHASKE, DE VROEGERE „HASKER SCHANS”

werk gebracht. In direct verband met al deze succesvolle ondernemingen kon Heerenveen zich mettertijd gaan ontwikkelen tot de welvarende plaats van thans, voornamelijk door het bezit van het heerlijke, door Prinses Albertine Agnes aangelegde „Oranjewoud”, door de Friezen zoo gaarne betiteld als „Het Friesche Haagje”. ☼ Het bij dit artikel eveneens afgebeelde Nijehaske is het geographisch tot Heerenveen behorende deel van Haskerland, administratief maakt het evenwel een zelfstandig dorp uit. Evenals in Oudehaske verrijzen de over 't algemeen heel eenvoudige, doch niettemin van den welvaart dezer streken getuigende woningen aan weerszijden van den tramweg tusschen Haskerhorne en Heerenveen. Dat er hier en daar geen schilderachtige plekjes ontbreken, bewijzen onze foto's! In Nijehaske staat een der drie Heerenveensche, Ned. Herv. kerken, dit gebouw werd in 1775 gesticht en verving een eenvoudig huis, waarin sedert het jaar 1715, toen de Schoterlandsche of „Grootte Kerk” te klein bleek, de godsdienstoefeningen voor de bewoners van de „Hasker Schans” (het huidige Nijehaske) werden gehouden. ☼ In den uitgestreken, in de nabijheid gelegen „Hasker Veenpolder” werd in de laatste jaren met financielen steun der overheid en als doelmatige bestrijding der werkeloosheid, veel terrein tot vruchtbaar land ontgonnen. Een alleraardigst plekje is het „Hasker- of Nanneveld”, een meertje, als bezaaid met drijvende, dicht met waterplanten en wilde bloemen begroeide pollen en bewoond door een heir van kwetterende watervogels. ☼ Het zou een onvergeeflijk verzuim beteekenen, een streep onder deze regelen te zetten zonder melding te hebben gemaakt van de ernstige ramp, waardoor de bewoners van Oude- en Nijehaske en van bijkans alle overige dorpen in Zuid-Friesland in de eerste dagen van Sprokkelmaand 1825 getroffen werden! Ten gevolge van een hevigen, met den springvloed samenvallenden storm, brak de Zuiderzeedijk plotseling op verschillende plaatsen door. Vooral in de omgeving van het Tjeuke Meer was de toestand hoogst ernstig: een veertien-tal boeren uit de dorpjes Delfstrahuizen

en St. Johannisga verloren hier binnen weinige oogenblikken niet minder dan 176 stuks hoornvee, terwijl de ingezetenen zichzelf met de grootste moeite in veiligheid konden stellen. Het onheil had den 4den Februari plaats en nog den 7den trof men te Delfstrahuizen bij het verrichten van nasporingen een familie, bestaande uit man, vrouw, kind en een hoogbejaarde grootmoeder in de kap van een watermolen aan; al dien tijd hadden de rampzaligen geleefd van een weinig met zilt water aangemengd meel en sneeuw van het molendak; om niet in te slapen en dus een doodelijken val te voorkomen, hadden zij af en toe een ui onder den neus gehouden! ☼ In Heerenveen en omgeving had men zich in den avond van den 4den zonder eenig kwaad vermoeden ter ruste begeven, doch werd men omstreeks middernacht door een vreeselijk lawaai uit den slaap gewekt. In Nijehaske steeg het water in een ommezien tot boven de huizen, zoodat iedereen — meestal met achterlating van alle bezittingen — naar hooger gelegen plaatsen en op schuiten vluchtte. Zóó hevig was deze waterfloed, dat zelfs het hoogste gedeelte van Heerenveen — de hoofdstraat de Dracht — onderliep! Hoewel men natuurlijk dagen lang op de bovenverdiepingen der huizen verblijf moest houden en het verkeer zoo goed en zoo kwaad mogelijk met behulp van bootjes onderhouden werd, liep alles zonder verdere ongelukken af. ☼ Het mag stellig een groot wonder heeten, dat bij deze noodlottige gebeurtenis geen enkel menschenleven te betreuren was! A. W. FRANCKEN

Aphorismen

Slechts hij die voelt dat de gemeenschap levenskrachtig kan zijn, als ieder haar steunt en draagt, slechts hij die gelooft in de kracht van de gemeenschap, zal door haar omhoog getild worden, hoog boven zijn eigen klein zelfzuchtig ik uit.

Wij bouwen ons geluk niet op, staande op het ongeluk van anderen, wij bouwen het op langs eigen weg van strijd en teleurstelling, uit hooge liefdesidealen en ware menschelijkheid.

M. W. B.

ZWERFTOCHTEN DOOR EN IN PERZIË

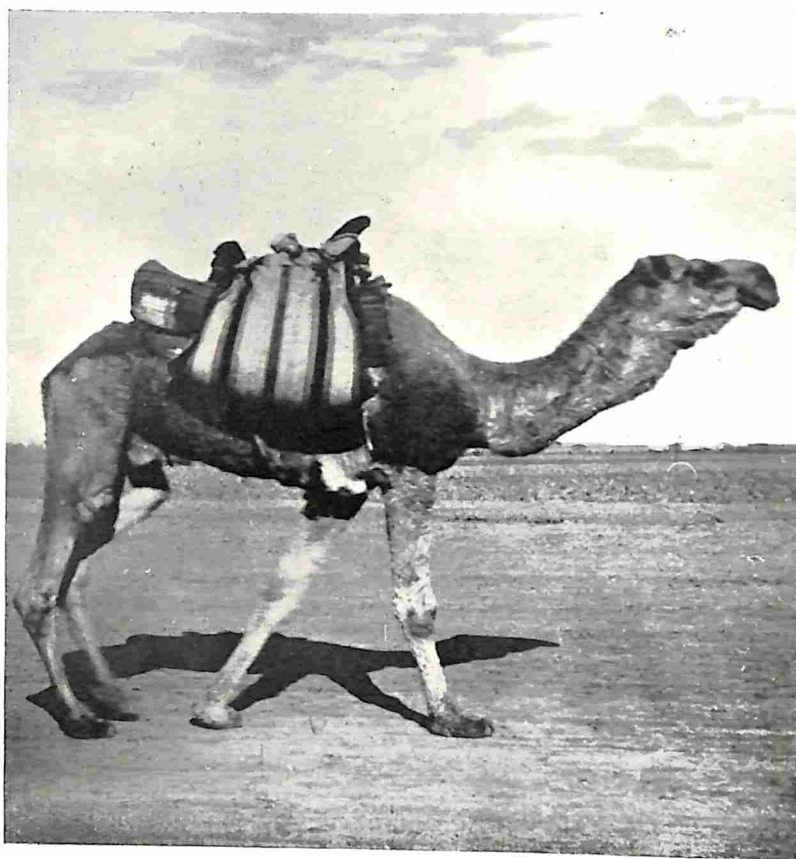
(Slot)

TER weerszijden van den weg liggen uitgestrekte vlakten vol steenen en zand . . . af en toe zien wij een half vergaen skelet van ezels of kameelen, en in een dorp drinken wij weder thee. Hier controleert een man onze passen die liefst vijf talen spreekt — Engelsch — Fransch — Italiaansch — Russisch en Duitsch. Hij neemt ons van onder naar boven op . . . Is het misschien zijn taak ervoor te zorgen dat geen spion de Perzische hoofdstad binnenkomt? ☞ Dan verrijst eindelijk Teheran aan den horizon. Het scheidende zonnelicht glijdt over moskee en minarets, en boven alles staat als een trouwe wachter de Demawend. Wij rijden alweer door een fraai getegelde poort, breede boulevards en groote pleinen bewijzen mij dat ik mijn doel heb bereikt en even later word ik vriendelijk ontvangen in het hotel dat tot opschrift draagt „Hotel de France” en dat met reuzenletters den zwartbestoven reiziger kond doet van het heugelijk feit dat het er zelfs een . . . badkamer opna houdt . . . ☞ Men heeft dus in Teheran een hotel. Méér dan een . . . ik herinner er mij tenminste een drietal die werkelijk voor niet al te hooge eischen zéér voldoende waren. Trouwens . . . wie Perzië wil leeren kennen zooals het is, wie niet enkel en alleen den buitenkant wil zien, noch aan der dingen oppervlakte wil blijven staan, die moet reizen en trekken zooals ik het eenige maanden achtereen heb gedaan. Ik hobbelde op kameelen, ik trachtte mij in evenwicht te houden op den rug van den kleinen taaien ezels, ik liet mij als een stuk levende bagage bergen in een getraliede kooi van een vrachtauto die twee dagen en nachten over een traject van zegge en schrijve . . . driehonderd heele kilometers deed . . . ik overnachtte bij de nomaden in hun tenten en sliep als een vorst in de burchten der stamhoofden, ik nam het er goed van wanneer ik daartoe maar even de kans kreeg en ik hongerde en dorstte wanneer zich de gelegenheid bood op die manier eens een avontuur te beleven dat men niet iederen dag op den kop kan tikken.

En overall deed ik dezelfde prettige ervaring op: de Perzen zijn vriendelijke en gastvrije menschen, de bewaking der wegen is over het algemeen goed, de veiligheid zóó, dat men heusch geen overdreven angst voor overvallen behoeft te hebben, kortom . . . wie van avonturen houdt en — en dat is een zeer voornaam punt — daar ook het noodige voor over heeft — hij doorkruise het land zooals ik het heb gedaan, en oogenblikkelijk weer zou doen als ik er de kans maar toe kreeg. Vliegmaschinen kunt ge in Perzië vinden, er is tegenwoordig óók een stuk spoorlijn aangelegd, geriefelijke auto's kunt ge óók al vinden, maar dan . . . dan leert ge land noch volk kennen. Men moet zich weten te behelpen . . . het is een héérlijk land om te bereizen, maar zéér duur wanneer men op luxe en comfort is gesteld . . . Dit alles ter kennisname voor degene die ook naar de door mij beschreven streken wenscht te trekken . . . ☞ Wat mij voor alles in Teheran opviel, was het Russische karakter en naar ik van verschillende zijden dan ook hoorde en bovendien zelf ondervond — is de Russische invloed er niet gering. Het noorden van Perzië is trouwens voor een zéér groot gedeelte Russisch . . . het midden is . . . Perzisch en het zuiden staat grootendeels onder Engelschen invloed. Ik las verschillende opschriften in de Russische taal en ik hoorde veel Russisch spreken. Er schijnt bovendien een levendige handel met de Sovjet gedreven te worden en toen ik er was,

was ik toevallig getuige van de zéér hartelijke ontvangst van een bolsjewistisch voetbalelftal door de Perzische autoriteiten. ☞ De stad is — zooals ik reeds eerder vertelde — niet zeer oud, althans niet volgens Oostersche begrippen, want wanneer ik mij tenminste niet altezeer vergis, dateert het feit dat zij tot hoofdstad werd verheven uit ongeveer het einde der 18e eeuw. Het verhaal wil, dat de heer Aga Mahomed Khan, de eerste heerscher uit het geslacht der Kadscharen, het stoffelijk overschot van Shah Nadir en Kerim Kahn naar Teheran bracht, en hetzelfde onder den drempel van zijn paleis begroef, opdat hij het ietwat zonderlinge genoegen beleven mocht, iederen keer dat hij zijn paleis in- en uitging, er op te kunnen trappen . . . ☞ De stad maakte op mij — in den beginne — geen bijzonderen indruk . . . waarschijnlijk was daaraan het feit dat ik, veel wat ik daar zag, óók in den Balkan had meegemaakt, niet gansch en al vreemd. Maar toen ik den volgende dag een kleine wandeling maakte ontdekte ik zóóveel interessante bijzonderheden dat ik u uitnoodig mij

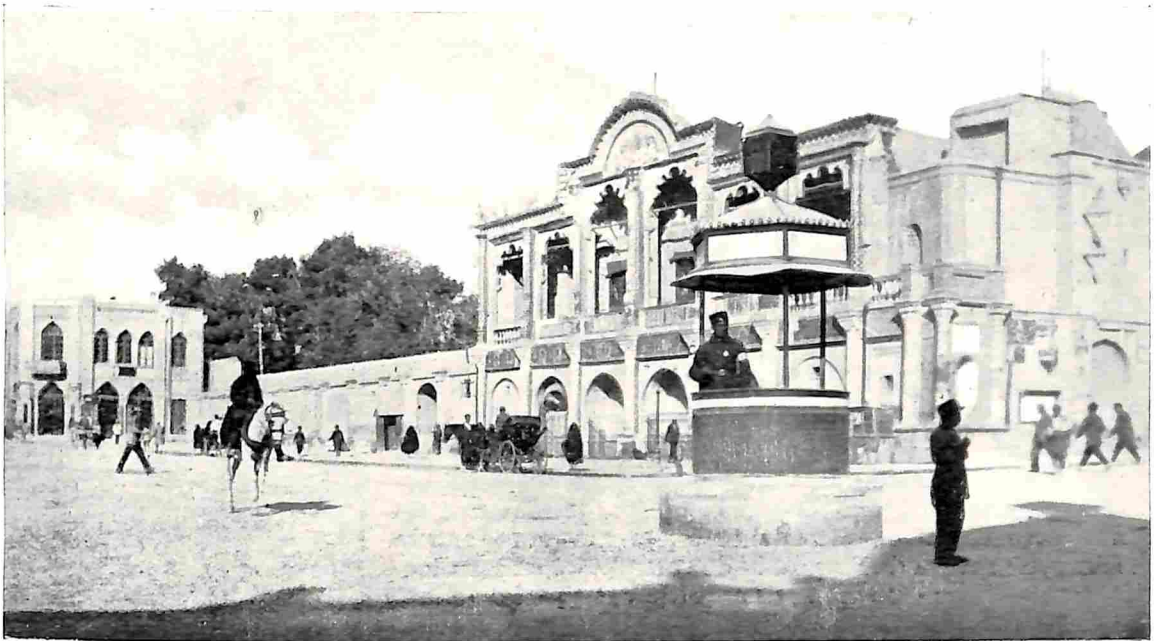
op een dergelijke tocht te willen vergezellen. ☞ Allereerst treft u de drukte op straat. Mannen met geweldige lasten op den diep gebogen rug werken zich door de voorbijgangers en wanneer ge niet tijdig een veilig heenkomen zoekt . . . in trouwe . . . mijn schuld is het niet dat uw rug minder sterk zal blijken te zijn dan een bureau of een kast die deze taaie heeren versjouwen! Officieren jagen in vloten ren door de straten, achter hen hun ordonnansen. Het militair speelt in Perzië een gróóte rol, de soldaten zien er goed uit, er heerscht orde en discipline en wanneer men het leger van den Shah ziet oefenen, dan ontkomt men niet aan den indruk dat zich óók hier de sterke hand van den tegenwoordigen heerscher duchtig laat gevoelen . . . ☞ Deze hand heeft trouwens voortreffelijk opbouwend werk verricht . . . veel wat onder de vorige dynastieën hopeloos in de war was geraakt is opgeruimd, er is een centraal bewind ingesteld, den heeren

ZWERFTOCHTEN DOOR PERZIE. HET LANGZAAM UITSTERVEND „SCHIP DER WOESTIJN”

opstandelingen is aan het verstand gebracht dat de tijden van ongebreidelde vrijheid eens en voorgoed tot het verleden hebben te behooren en óók op het gebied der wetgeving wordt goed werk verricht. Men hoort over dezen Shah merkwaardige verhalen . . . Maar zelfs wanneer driekwart ervan gegom dezen heerscher als een mensch van gansch bijzondere qualiteiten te beschouwen. ☞ Wij wandelen over den vroegen wat wij er reeds in het vroege morgenuur zien is een en al bedrijvigheid. Hier klopt de slagader van het oostersche leven, hier vlak bij is tevens de slagader van het oostersche wondere net van smalle straatjes en stinkende steegjes, de plaats waar ge nog betrekkelijk mooie, écht Perzische dingen koopen kunt en wat ik kan aanraden hier te doen, want hoe meer ge naar het Zuiden afzakt, des te meer zal het u helaas duidelijk worden dat de bazaars — niet anders trouwens dan in Constantinopel — langzaam maar zeker zijn afgedaald tot prullaria. Massa-producten die dikwijls de moeite van het aankijken niet waard zijn, en die ge evengoed in de een of ander 25 cents bazaar koopen kunt. Maar hier in Teheran koper en zilver werk, in hun open winkeltjes zitten de handslieden en hun vaardige vingers maken zeldzaam subtiel

bearbeide gouden sieraden. Maar men doet verstandig een ter zake kundigen mee te nemen, want deze heeren zijn aartsbedriegers en zoo mogelijk dan altijd nóg meer bedreven in het om den tuin leiden van den kooplustigen vreemdeling als in het vervaardigen van hun kunstzinnige voorwerpen. Wat er op aarde bereids is uitgevonden is hier te krijgen, ge kunt het niet zóó mal bedenken of het is voorhanden, gemeenlijk is er ook een soort van „beurs” waar ge lastdieren voor uwen tocht kunt huren en toen ik verder in Perzië doorgedrongen was heb ik er een ganschen dag besteed een paar ezels machtig te worden en mijn onderhandelingen afgesloten met een contract, waarop de ezilverhuurder, die het schrijven onkundig was, de afdruk van zijn groezeligen duim in bloed had gezet ☼ Van schrijven gesproken Op de Kanonenplatz vindt ge ook die zeldzaam nuttige heeren die er hun werk van maken voor een geringe beloning den koopman te helpen in het opstellen van een zakenbrief of die gaarne een verhulde schoone de behulpzame hand bieden een „billet doux” te vervaardigen. Het zijn geen bepaalde winkeltjes of een soort kantoren waar zij hun nuttige en menschlievende arbeid verrichten, maar op de straat hebben zij op een tafeltje hun utensilien geplaatst en hurkend op de gekruiste beenen laten zij den veder langzaam en bedachtzaam glijden over het geduldige papier. ☼ Midden op het plein zit een allermerkwaardigst heer dat bij nadere kennismaking weinig anders dan een collega blijkt te zijn. En heelemaal geen nette of fatsoenlijke collega. Hij beoefent het vak van Derwisch een soort van priester, een véél te schoon woord eigenlijk voor zijn verschillende nevenberoepen, want hij is ook zéér bedreven in het bedelvak, hij weet ook den geloovige naar de laatste eischen der kunst te bedriegen — hij toovert — hij speelt voor clown — kortom hij doet van alles en nog wat. Toen ik over het plein wandelde verdrong zich om zijn plaatsje een aandachtig toezienende menigte en een alleraardigst boerenmeiske keek vol spanning naar de hieroglyphen die hij aan zijn vaardige veder wist te onttooveren. Hij bleek met een zéér belangrijk onderwerp bezig te zijn daar door dezen schavuit een gedicht werd vervaardigd dat de wondere gave bezat het wachtende meiske de vreugden van het moederschap deelachtig te doen worden — „Och”, dacht ik bij mijzelf — „al baat het niet — het schaadt tenminste ook niet” — maar mijn respect voor mijn collega's is er helaas niet grooter door geworden ☼ Ook op deze plaats vindt men weer die heerlijke gekleurde tegels die o.a. de „Imperial Bank of Persia” zulk een fleurig aanzien verleen. Met eenig begrijpelijk verbazen ziet ge uit dit gebouw allerlei lieden met wit linnen zakjes komen die vol rammelende moneten blijken te zitten. Het is wisselgeld, en het pleit wel zéér voor de veiligheid dat men rustig met zoo een vriendelijke zak over de straat kan wandelen. Hier ziet ge nu een der vele voordeelen van de preventieve werking der straf, vertelde mij een van mijn Perzische vrienden, wie

ZWERFTOCHTEN DOOR PERZIE. DE ZOOGENAAMDE KANONENPLATZ IN TEHERAN. IN EEN SOORT TEMPELTJE DE AGENT, DIE HET VERKEER REGELT

de Perzische straffen kent zal eerst nog wel eens duchtig nadenken voor en aleer hij er toe overgaat zich aan een anders eigendom te vergrijpen. En inderdaad wat men mij vertelde is wel geschikt eventueele hebzuchtigen tot voorzichtigheid aan te manen. Want niet waar wanneer ge daar voor u uit iemand ziet wandelen die er maar één hand op nahoudt om de eenvoudige reden dat de gerechtigheid hem de andere heeft laten afkappen dan zult ge u nog weleens driemaal bedenken voor en aleer de hand uit te steken naar hetgeen het eigendom eens anders is. Deze middeleeuwsche bestraffingen zijn intusschen wel enigszins verzacht, maar de tijd ligt nog niet zoo héél ver terug dat men o.a. een bakker die te licht brood had verkocht in zijn eigen oven verbrandde. Dat is geen gekheid en zélf het feit dat men het in 's mans eigen oven deed, kan mij als humaan denkend mensch met een dergelijke strafmaatregel niet gansch en al verzoenen. Intusschen de mentaliteit van den Oosterling is niet die van zijn broeder uit het Westen en dus is het al héél moeilijk een vergelijking te trekken. Maar het feit bestaat dat ik overal een zéér groote mate van veiligheid heb waargenomen, zoodat de bewering zoo gek en ongerijmd niet is dat zeer waarschijnlijk van de preventieve werking een betrekkelijk groote invloed ten goede uitgaat ☼ Om nog even op deze zakjes met geld terug te komen men heeft deze munten noodig, omdat voor de verschillende steden

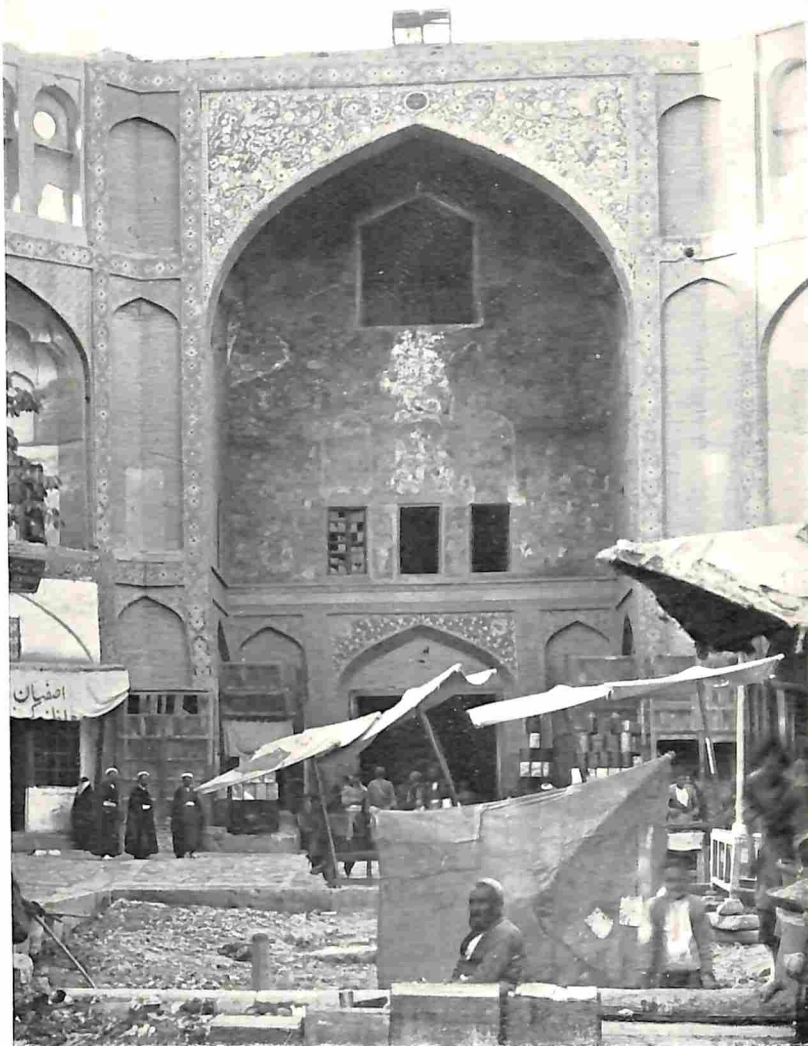

ZWERFTOCHTEN DOOR PERZIE. VOOR UW VEILIGHEID WORDT AFDOENDE GEWAAKT

in Perzië niet hetzelfde bankpapier in omloop is, en ik herinner mij bijv. hoe op mijn biljetten in Teheran geschreven stond dat zij „only payable at Teheran” waren Men gaat geld en derhalve naar de bank en wisselt zij om, met zilvergeld kan men overal terecht en het geeft bij al de last een dergelijke zak mee te sleepen een buitengewoon trotsch gevoel te weten dat men om zoo te zeggen weinig anders dan een wandelende brandkast is ☒ Het is onmogelijk in een uiteraard vluchtig geschreven artikel een volledig overzicht van een zoo groote stad als Teheran te geven en ik wil mij dan ook maar tot nog twee onderwerpen beperken. Hopelijk heb ik gelegenheid spoedig dit zeer onvolledige verhaal aan te mogen vullen ☒ En die twee onderwerpen zijn dan het water en de vrouwen. . . . ☒ Allereerst het water dat zoo een voorname rol in Perzië speelt. Toen ik er verleden jaar was, bestond er nog geen waterleiding, het water komt uit de bergen en vloeit dan in een soort van beek tusschen de straat en het trottoir. Van tijd tot tijd zet men nu den watertoevoer in de eene straat stop om het door een andere te leiden, en zoodra de Pers dit in de gaten krijgt, er kans toeziet, trekt hij een stop uit het kanaaltje dat vanaf de straat het water toevoert aan een vijvertje in zijn tuin en in welk vijvertje schoone goudvisschen spartelen, waarin men borden en vaten wascht, waaruit men het water haalt om den tuin te besproeien, waaruit het volk ook nog liefst drinkt en waarin ik zelfs de zeer viezige dienstmaagd van een van mijn gastheeren haar ganschelijk niet reine noch vlekkelooze voeten kuischen zag. Hygiënisch is deze watervoorziening zeker niet — en er is maar heel weinig fastasie voor noodig om zich voor te stellen hoe dit vocht eruitziet en hoe het ruikt. Wie op een gegeven moment iets kwijt wenscht te zijn gooit dat „mir-nichts-dir nichts” in het water, schrijven en het water zelf is goor, groezelig en intens smerig. Maar de man uit het west is ondervindt daar niet de mens van hij is eraan gewoond, het is alles een kwestie van wennen En een Amerikaansch dokter heeft beweerd, dat, wanneer de Perzen het water evenals de Europeanen gezuiverd en gekookt moesten gaan drinken, het niet lang meer duren zou of zij zouden tegen het slechte water niet meer immuun zijn Dit water wordt — zooals ik reeds zei — ook voor besproeiing gebruikt en om hier de straten te zien sproeien is een zeer

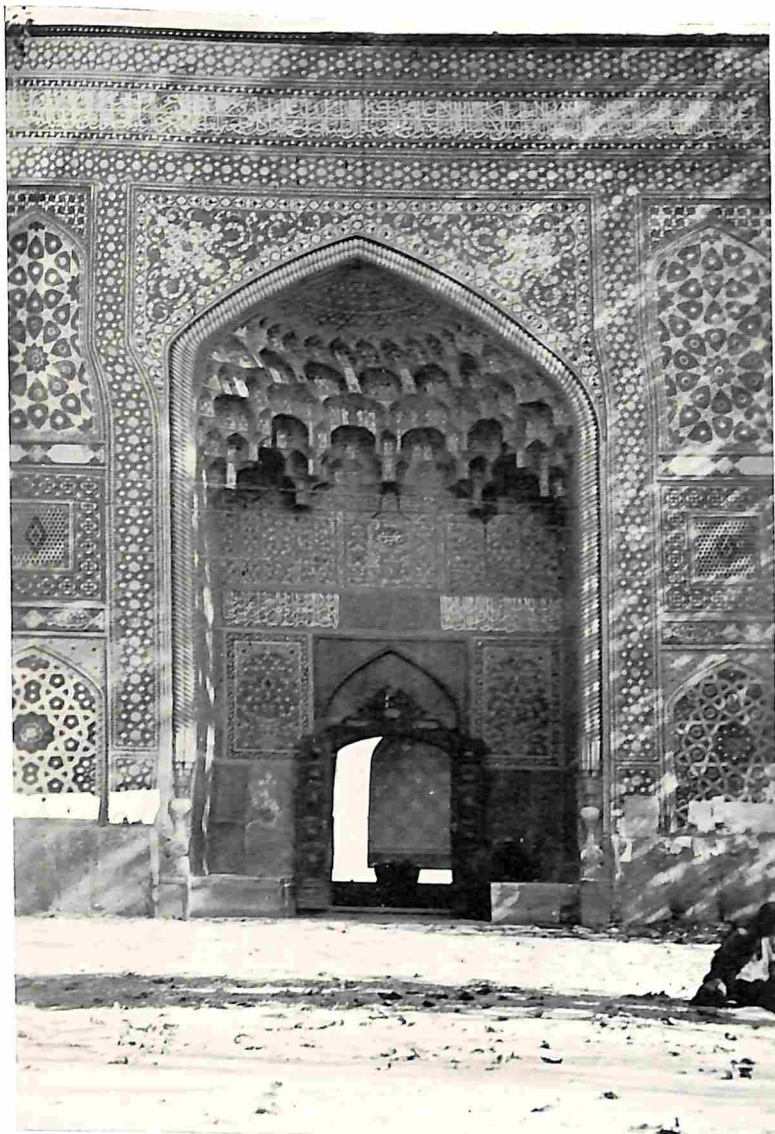

ZWERFTOCHTEN DOOR PERZIE. BEDELAARS DE VLOEK VAN DEN ORIENT

ZWERFTOCHTEN DOOR PERZIE. INGANG VAN DEN BAZAR IN ISFAHAN

schoon gezicht. Want dat gaat nog een beetje ouderwetsch in zijn werk. De man, die dit werkje heeft op te knappen, vult een groote leeren zak aan de kant van den weg met water, bindt dan de tuit van de zak met een touwtje vast en wandelt kalm naar de plaats waar hem zijn arbeid wacht. Dan slentert hij op zijn doode gemak — want de Perz die haast heeft is nog altijd niet geboren — over de stoffige wegen maakt het touwtje om de zak los, en knijpt van tijd tot tijd in dit waterdragende voorwerp, zoodat een breede gulf te voorschijn breekt en een klets water neerplent die natuurlijk weinig anders uitwerkt dan het geval is met een druppel op een gloeiend heete plaat ☒ En dan tenslotte de vrouwen, die lieflijke tezens waarven de Duitsche dichter eenmaal dat het tot haar verheven levenstaak behoort hemelsche rozen in ons aardsche bestaan te vlechten. Hij zei het trouwens — natuurlijk — op zijn Duitse en de snoode volksmond verhaspelde zijn idealistische beschouwing tot de beschuldiging dat zij Weben und flechten — Falsche Haare zwischen den echten Nu over die vrouwen ten slotte nog een enkel woord. ☒ Haar positie is in Perzië nog zóér voorwereldlijk vrijheid is voor haar een zoo goed als ganschelijk onbekend begrip het is een soort van slavernij die in een zich zoo snel moderniseerende staat eigenlijk niet meer thuis behoort. Héél langzaam is dan ook een verbetering te bespeuren — maar zóó langzaam dat het nog wel jaren en jaren zal duren voor zij — van de slavin van den man — zijn geworden tot zijn steun en toeverlaat in de dingen des dagelijkschen levens. Wanneer ge de Perzische vrouwen over de straat ziet loopend dan ziet ge eigenlijk niets, want van onder tot boven zijn zij gehuld in een kled van zwart dat nauw om het lichaam sluit. Enkel de lichtgekleurde kousen zijn het die u aan een wezen van Europeeschen bloede denken doen. En die kunt ge nog maar alleen genieten, wanneer het zwarte kled niet tot even onder den enkel doorloopt. Maar het allermerkwaardigste aan deze vrouwen is wel het scherm-pje dat zij voor de oogen dragen en dat eenigszins vooruitsteekt om te verhinderen dat het gewaad het gezicht zóó zou bedekken dat de stumpers heelemaal niets konden zien. En dit scherm-pje heeft verder nog de bijzonderheid, dat het de draagster dwingt gestadig het hoofd een tikje achter-

ZWERFTOCHTEN DOOR PERZIE. EEN VAN DE VELE WONDERMOOIE BETEGELDE POORTEN IN TEHERAN

uit te buigen, een houding die de indruk van trots en hooftigheid maakt en — woord van eer — ik heb dan ook nog nooit van mijn leven ook maar ergens ter wereld zóóveel vrouwen gezien die — in de meest letterlijken zin van het woord — zóóver „de neus in de wind steken”. Deze vrouwen deden mij altijd weer denken aan — ja, het moge u een journalistieke fantasie schijnen maar het is toch werkelijk waar — aan niets anders dan aan vogels. Maar dan aan gansch bijzondere vogels. Aan vogels die men in de Poolstreken aantreft . . . aan deftige zelfbewuste pinguïns die zwaar in de rouw schijnen en voortdurend over het verlies van een geliefd familielid loopen te treuren. En vooral wanneer het zwarte kleed eng om het lichaam ligt, wanneer de zonnestrallen deze bedekking met een zachten glans overglijden, dan is het als hipte daar voor u uit een groote geheimzinnige vogel
 ☼ En die zachtens de vleugels schijnt te breiden wanneer een windje zoo vriendelijk is het gewaad te doen bollen
 ☼ Deze vrouwen hebben in het paardetrammetje, dat nog met vrijwel voorwereldlijke gemoedelijkheid door de straten rijdt, een aparte afdeling. ☼ En altijd weer wanneer ik zoo een tram mijn weg zag kruisen, dan deed dit schouwspel mij levendig denken aan iets héél naars en aan iets héél wreeds tevens aan arme, schuwe vogeltjes, gevangen in een groote voliere-op-wielen ☼ Ziet hier eenige indrukken uit Perzië's hoofdstad. Volledig was ik geenszins — er is nog véél meer. Ik hoop daar nog eens op terug te mogen komen Voorloopig zij vastgesteld dat een bezoek aan Teheran een loonende bezigheid mag worden genoemd. Het is een interessante stad — met veel oogenbarend ouds en veel niet al te leelijk moderns. Het is een stad waar hard wordt gewerkt om het licht uit het Westen te doen doordringen in de duisternis van het Oosten. Op de ruïnen van het oude verrijst het nieuwe, en een stad waar men werkt en slaaft en zwoegt is altijd interessant. ☼ Waar vooruitgang is is leven
 ☼ En omgekeerd

DR. M. C. DE MAREES VAN SWINDEREN

Waar blijft de kleding der filmsterren?

Een interview over een veel besproken onderwerp met zes der meest vooraanstaande Duitsche Filmsterren: Mady Christians, Lil Dagover, Lilian Harvey, Brigitte Helm, Elisabeth Pinajeff, Ruth Weyher.

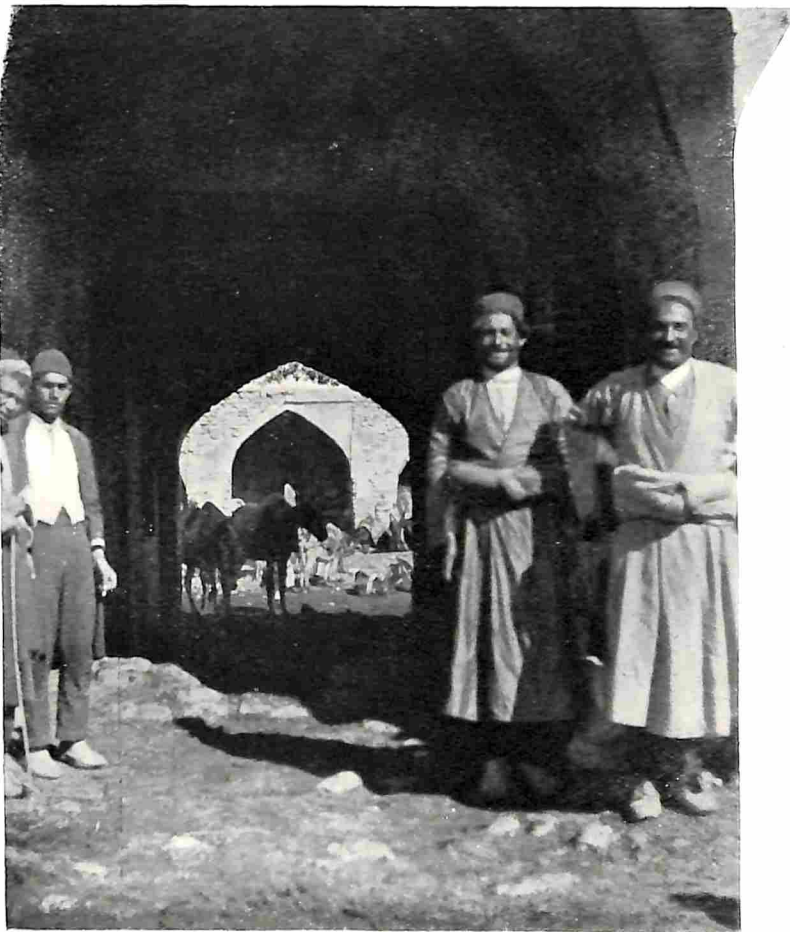
L., den 1930.

„. . . . Wanneer U, geachte Mevrouw Dagover, mij dat zoo begeerde toilet, hetwelk U in de film „Es flüstert die Nacht” gedragen heeft, niet stuurt, dan ben ik gedwongen, mij van het leven te berooven.

Heb medelijden, heb erbarmen!

R. R.

EEN „bloemlezing” uit die massa bedelbrieven die dagelijks de Duitsche Filmsterren bereiken, met iederen morgen-, middag- en avondpost. ☼ Het groote publiek, in zijn onwetendheid, verbeeldt zich licht, dat de Film-ster (met de dikwijls phantastisch overdreven gages), honderd, tweehonderd en nog meer toiletten voor iedere gelegenheid, en ieder tijdstip van den dag — zoo mogelijk in een extra daarvoor ingericht appartement gesorteerd — moet bezitten. Het zou dus slechts een kleine offering zijn, om het een of andere droomtoilet eruit te nemen, het goed in te pakken en aan het arme, kleine meisje, dat in een gewoon japonnetje rondloopt, per expresse toe te zenden. ☼ Dringendste verzoeken, groot zijn. De ontdekking, dat de jarenlang aanbeden lievelingsactrice, in 't geheel niet zoo edel, en in 't geheel niet zoo grootmoedig is, als men daarvoor dacht, zal menig traantje gekost hebben. Wij zullen trachten een einde te maken aan de verouderde, dwaze illusies en hebben daarom eenige van de meest prominente Duitsche filmactrices geïnterviewd, die zoo vriendelijk waren, ons van hare ervaringen op de hoogte te stellen. ☼ „Zoo, zoo”, zegt Lil Dagover, die men op goeden grond de elegantste Duitsche heldin van het witte doek noemt. „Men beweert, dat wij actrices als hoofdfout aan een te veel van meer of minder elegante toiletten lijden. Die veronderstelling is per slot van rekening gerechtvaardigd. Want: in speciale films in 't bijzonder zulke, waarin het om moderne „salonstukken” gaat, verwisselt men even vaak, of nog meer, van toilet, als de internationale „Chevaliers d'Industrie” van naam.” ☼ Een baltoilet met zilverpailletten, een elegant reiscostuum, een schitterende kroningsmantel, het geraffineerdste négligé, etc. etc. Ja, vraagt heel nieuwsgierig Fräulein Linchen aus Klein-Mochbern, waar laat die film-ster haar

ZWERFTOCHTEN DOOR PERZIE. KIKKJE IN EEN CARAVANSERAIL

onnoemelijk vele dingen? Het is toch niet mogelijk, dat ze die allemaal bewaart, en vooral, wanneer ze in vijf, zes of meer Films per jaar optreedt, ze kon zich dan wel een „musée-particulier” aanschaffen. ☒ Als dan alles hangt, tot „de mot” erin komt, zou het toch veel beter zijn, om ons arme kleine meisjes uit Nergenshuizen, daarvan te laten profiteren! ☒ Nu echter de werkelijkheid . . . Die vele heerlijke kunstenaarsscheppingen — waaraan zoowel afgunstige als bewonderende blikken, — ten overvloede niet zelden ook onze eigen — blijven hangen, zijn in 't geheel niet het eigendom van de filmactrice, die daarover niet „zoo maar” beschikken kan. ☒ Ze behoren helaas, o, wreede ontzuivering, in acht van de tien gevallen aan de filmmaatschappij. Volgens mijn contracten, moet de onderneming, waarvoor ik werk, de klederen zelf leveren. Zij heeft in het algemeen met de leveranciers een contract, waarbij de filmonderneming slechts $\frac{2}{3}$ van den kostprijs betaalt en de speciaal vervaardigde toiletten direct teruggeeft. Ze verdwijnen dan in hun uitleen afdeling, om nu en dan weer eens gewone figuranten, of „edel-figuranten” te tooien. In zeer veel gevallen echter worden ze in groote partijen opgekocht door vooraanstaande Amerikaanse firma's. ☒ Tenslotte wil ik nog iets over de voor het publiek interessante prijzenkwestie babbelen. In doorsnede is een „uitrusting” voor een hoofdrol beneden 3.250 tot 4000 Mark niet uit te denken. In een bijzonder geval, mijn film „Spielereien einer Kaiserin”, ben ik zelfs in staat, U een nauwkeurige opgave te verstrekken, (tusschen twee haakjes „onder ons”): Marketenster 235.—, reiscostuum 590, hoftoilet 565, avondtoilet 980, négligé 380, namiddagtoilet 530, kroningsmantel en toilet 1.360 Mark. ☒ Voor mijn Europeesche rondreis heb ik in dit geval deze garderobe voor 30 tot 50 % van den kostprijs overgenomen. Verdere week-end en avondkleding voor ditzelfde doel kosten mij gemiddeld ieder 600 M. In zeer veel moderne films waarbij de elegante kleding een hoofdpunt uitmaakt, speelt Lilian Harvey. Wij kunnen dus veronderstellen, dat haar uitspraak van bijzonder belang is. „Welke vrouw spreekt niet gaarne over haar garderobe: ijdelheid en dwaze modegrillen zijn mijns inziens een oerinstinkt van het zwakke geslacht. In tegenstelling met de meeste mijner collega's zou ik niet de minste vreugde beleven van mijn toiletten, als ik ze uit een modeblad moest overnemen. ☒ Gedurende den werkelijk zeer spaarzamen tijd, welke mij buiten mijn beroep rest werk ik urenlang aan eigen, origineele toiletten. Zoowel wat het publiek in mijn films bewondert, als wat het niet bewondert, zijn in de meeste gevallen ontwerpen van mijzelf, ideeën die ik lang voor de filmopname reeds in gedachten geheel heb uitgewerkt. ☒ Maar 't interesseert U in de eerste plaats, waar mijn toiletten blijven, na het gebruik voor de film. Ik heb, wat dat betreft, evenals de meeste groote filmfabrieken, een eigen „museum”. Daar gaat een groot deel van mijn toiletten naar toe, om misschien later weer goed van pas te komen, wat natuurlijk niet het geval is met arme-lui's travesti, die men toch geen tweeden keer dragen kan. ☒ U wilt verder weten, of ik veel van mijn kleding weggeef? Eerlijk gezegd, neen! En waarom? Omdat de meeste dingen door het schminken totaal bedorven zijn. Bijvoorbeeld in het wit, dat voor het schminken der armen gebruikt wordt, bevindt zich lood,

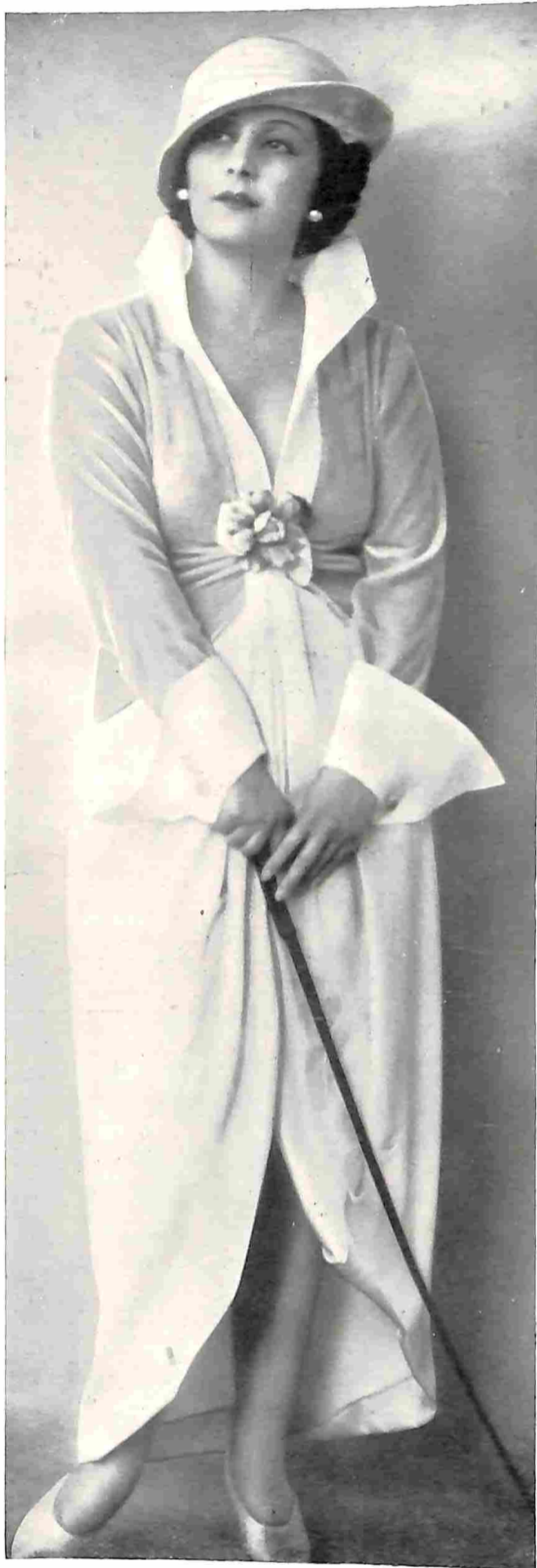

Foto Ufa

DE KLEEDING DER FILMSTERREN LIL DAGOVER

dat natuurlijk een vernielende invloed heeft. Verder scheuren veel toiletten aan spijkers en rondslingerende requisieten van de decors, etc., die dikwijls lang niet gereed zijn, bij het begin der opname. ☒ Bij lichte tullekleding is de schade dikwijls zoo groot, dat nog gedurende de opname een copie ervan gemaakt moet worden. Daarom is het meestal onmogelijk reeds gebruikte toiletten nog eens in een film te gebruiken. En zulke toiletten cadeau geven, zou niemand er beter van maken. Daar ik volgens contract zelf mijn garderobe

moet bekostigen, vormt dat een aardige post. O, jawel, er zijn nog sprookjesprinsessen met Harun al Raschidgrillen . . .” ☒ Algemeen bekend in tooneelkringen is de vrijgevigheid van Mady Christians. Voor haar bestaat geen antiquariaat, geen kledingmuseum, waar men maar in heeft te grijpen. Veel eerder geeft mevrouw Christians zoo goed als alle overvloedige toiletten aan arme figuranten, die op deze wijze voor verschillende bij-rolletjes sneller werk vinden. En, o wonder, zelfs aan aanvragen buiten de filmwereld, worden in bijzondere gevallen voldaan! ☒ De Interviewer: „Mevrouw zal wel fabelachtige sommen besteden aan haar beroemde toiletten, vooral voor echte pronk-films en revue's, evenals voor uw eigen society-life?” (Mady Christians is n.l. de vrouw van Dr. Swen von Müller, Redacteur van een groot Berlijnsch dagblad)! ☒ De blonde Mady: „O, integendeel. Ik geloof zelfs, dat men mij in de kringen van mijn vrienden zelfs spaarzaam, misschien wel gierig vindt! Niet de prijs, maar de aristociteit maakt het cachet van een toilet. Voor mij bestaan geen onmetelijke verzamelingen. Zelfs bestaat mijn geheele garderobe uit slechts — 6 avonden evenveel namiddagtoiletten”. De Interviewer: „Inderdaad? Maar het is toch de publieke overtuiging, dat een filmster een torenhoogen berg fluweel, zijde en dergelijke kostbaarheden bezit?” ☒ De blonde Mady: „Neen, heusch . . . U vergist zich. Er is geen sensatiecopie voor de krant. Slechts 6 toiletten. Ik ben conservatief en blijft bij het getal 6”. ☒ De Interviewer (een weinig teleurgesteld): „Maar mevrouw zal mij toch wel den prijs van haar filmtoiletten willen verklappen?” ☒ De blonde Mady zwijgt in zeven talen! (Desniettemin is het hem gelukt, van derden het bedrag te weten te komen, dat de anders zoo spaarzame mevrouw Christians — zij betaalt haar filmtoiletten meest zelf — voor dit doel besteedt: ca. 2000 Mark). Trouwens, kort voor de laatste Kerstmis werd haar kledingbezit weer eens flink geplunderd. Ik zit tegenover Ruth Weyher, in haar keurig, klein salon, en bewonder bij mijzelf de tot in de puntjes verzorgde, doch eenvoudige kleedij: „Hoewel ik — in de film — veroordeeld ben om de elegantste rollen te belichamen, houd ik in mijn privé leven erg van eenvoudige kleding. Een lederen jachtvest, vindt U ook niet? Voor de camera moet ik vanzelfsprekend vele en zoo chique mogelijke toiletten hebben. Dikwijls wordt voor één film-rol een garderobe van wel 10 verschillende toiletten vereischt, afgezien van de vele pyama's, négligé's etc.” „De prijs en het materiaal, mevrouw?” „De kosten komen iederen keer op vele duizenden Markten. Slechts de duurste stoffen, het beste materiaal wordt benut, om daarmee een oogstrelende werking te bereiken. De stijl en coupe der kleding richt zich vanzelfsprekend naar de

Foto Ufa

DE KLEEDING DER FILMSTERREN. RUTH WEYHER

rollen; in speelfilms regelt het zich naar de decors. ☒ Bij groote wijde ruimten wordt aan luchtige, fladderende toiletten de voorkeur gegeven, daarentegen is bij het dansen van een tango, een sleep uit den boeze. In een zaal met zilveren wanden moet het toilet uit kostbare, andersgekleurde stoffen bestaan. ☒ De kleeding moet zich natuurlijk bij iedere situatie aanpassen. Hoe effectbedervend zou het b.v. werken, indien men in ernstige scènes kokette pyama's droeg. Slechts stijletheid, samenvloeien van handeling en uiterlijke indrukken kan het geheel slechts ten goede komen. ☒ „Gebruikt mevrouw haar filmtolletten ook nu en dan voor privé-gebruik?” ☒ „Nee, of slechts heel zelden, daar ze namelijk door den stof van het atelier en ook door het licht sterk lijden. Dat is tevens de reden, waarom toiletten slechts in noodgevallen in een andere film gebruikt worden”. ☒ „Wat gebeurt er dan met desbetreffende kleedingstukken?” „O, daarvoor maak ik mij zorgen. Na iedere nieuwe film komen er zooveel aanvragen binnen, dat de voorraad niet voldoende is, om ze allen te bevredigen”. ☒ Brigitte Helm daarentegen geeft de, naar eigen ontwerpen gemaakte kleeding niet aan vreemden, doch wel aan personen, die zij persoonlijk kent. Zij veracht de hedendaagsche mode, die ze naar haar beweren, catastrofaal vindt. (Deze meening is in zooverre van bijzonder belang, omdat Brigitte Helm op het witte doek het mondaine, verleidelijke type uitbeeldt van heden.) ☒ Wat de hedendaagsche mode betreft, keurt Brigitte Helm vooral de „algemeene” lijn af, en de indeeling in bepaalde categoriën. Zij zelf treedt op, ja, is enthousiast voor de persoonlijke opvatting der lijn. ☒ „De kleeding is nu eenmaal de „onderstreeping” van den persoon en vooral het accent op het „persoonlijke”. Eisch is: mooie, soepele stoffen, die zich aan het lichaam aanpassen, den lijn accentueeren en naar voren brengen. Juist de actrice heeft volgens mij de artistieke verplichting, een mode, die naar „standaard” typen streeft, niet mede te maken en in de plaats daarvan het werkelijk schoone, origineele van zichzelf uit te zoeken en te vinden”. ☒ Een echt kleeding-museum in den waren zin van het woord, bezit Elisabeth Pinajeff, die naast haar beteekenis als actrice een niet te onderschatten plaats in de Berlijnsche „society” inneemt. ☒ De eene klee-renkast naast de andere — ik tel er zes — kastkoffers naast kastkoffers (voor hoeden, schoenen en linnen, etc.) — ik tel er acht! ☒ Het hart van ieder jong meisje zou popelen, bij den aanblik van dezen reuzen-voorraad, haar oogen zouden

van afgunst doodende blikken schieten. ☒ Dertig mode-droomen hangen naast elkaar. Baltoiletten, lange sleeptolletten, prachtig brokaat, de zwaarste, duurste zijde. ☒ „En toch”, zegt de charmante Elisabeth Pinajeff — „het zal u verbazen, dat ieder toilet mij slechts tusschen 80 en 400 Mark heeft gekost. U vraagt, hoe kan dat? Omdat ik alles direct in Parijs inkoop, waar belastingen, directe en indirecte (de lange weg van den fabrikant naar den koper), ontbreken. Alles is daar verwonderlijk goedkoop, en men heeft de zekerheid, modellen te krijgen, die niet honderdvoudig in Berlijn gecopieerd worden. ☒ Onze inlichtingen zullen wel zooveel désillusions geschapen hebben, dat vele onnoodig te maken onkosten zullen nagelaten worden.” ☒ Ook de meest begunstigde film-sterren zijn per slot van rekening geen koninginnen uit den goeden ouden tijd met de bijbehorende sprookjes-inkomens. Voor alles echter — meestal betaalt de film-onderneming.

ALFRED JOACHIM FISCHER

ONS OUDE KERKJE

EEN NIEUWVEENSCH E IMPRESSIE

ONS kleine oude kerkje staat nederig achter haar puntig geveltje, op de rand van het dorp. ☒ Vaalroode muurtjes heeft zij, een gebrekkelijk dak, en een deur die niet erg goed sluit. ☒ Maar zij heeft ook heldere boogramen, een groote lui-klok en een groene klimop-muur . . . ☒ Die lui-klok houdt zij getrouw dag aan dag boven de lage huisjes van het dorp . . . zooals een wachter in de nacht zijn lantaarn boven de duisternis houdt, haar boogramen wijzen naar de zon, en naar de wijde wolkenluchten, die boven het immer-groene polderland hangen, en haar altijd-groene klimop-muur wendt zij naar het dorp toe. ☒ Zij weet alles van het dorp af, ons oude kerkje, en zij bemoeit zich met iedereen, die langs haar gaat! ☒ Als wij haar voorbijtrekken naar het stationnetje, zegt zij: „Gaan jullie weg?, gaan jullie al-wéér weg . . . gaan jullie naar de wereld toe?” ☒ En dan kijkt zij een beetje triest uit haar spitse venster-oogen, en haar klimop-blaadjes bibberen een beetje. ☒ Och, liever zouden wij dan bij haar blijven en een

Foto Ufa

DE KLEEDING DER FILMSTERREN. BRIGITTE HELM

poosje naar haar luisteren . . . want zij zegt veel goede lieve dingen, al heeft zij geen mond en geen stem. ☼ Maar wij moeten helaas naar de wereld — wij moeten . . . ! ☼ Doch wij haasten ons terdege! ☼ Wij willen spoedig terug komen! ☼ En daar loopen wij dan weer door den polder, wijd zijn de luchten, wijd is het land. ☼ Klein staat het kerkje, daar op den rand van het dorp, dapper houdt zij haar lui-klok omhoog, helder glinsteren haar rappen, fleurig is haar klimopmuur. „Zijn jullie daar weer?“, glimlacht zij, „zijn jullie daar weer terug? En blijven jullie nu lang . . . en komen jullie nu allemaal naar mij toe, Zondagochtend?“ ☼ Onze oogen knippen een beetje: „Dat doen wij toch geregeld . . .?, dat doen wij toch elken keer? Roep ons maar dringend . . .!“ ☼ En dan is de Zondagochtend daar weer. ☼ En het kerkje roept met haar teêre lieve stem de menschen aan. Ja, zij doet haar best om zoo luid mogelijk te roepen. ☼ De lieflijke kleine kerke-stem wil doordringen in alle huizen: Kom . . .

dan!, kom . . . mee! Laat mij niet leeg staan, luister naar God, naar God! ☼ En van verre en van nabij komen de menschen — door wind en regen komen zij, barre tochten hebben zij er voor over. . . . ☼ En het kerkje kijkt dankbaar-ontroerd naar hen, een glimlach glijdt over de schamele stoeltjes en bleke banken — zelfs de magere lampjes aan de zoldering en de verzaktesteenen van den vloer hebben een glimlach. ☼ De prediker is de ootmoedige dienaar van dien heiligen glimlach — want het is Gods eigen glimlach. Hij buigt er het hoofd voor, en vouwt de handen . . . ☼ En den eenen Zondag brengen de menschen hun feest in de kerk. ☼ Zij willen graag, dat God Zijn zegen leggen zal op hun feest, daarvoor dragen zij het naar Hem toe. ☼ En een volgenden Zondag brengen de menschen hun rouw in de kerk. ☼ Zij hebben verdriet, maar zij brengen hun smart in de kerk, aan de voeten van God. ☼ En het barmhartige kerkje zegt: „Het is goed, dat jullie het doen, breng mij maar alles wat je hebt, het is goed . . . ik geef jullie vreugde en jullie smart weer aan God over . . . En God zal jullie helpen en zegenen . . .“ ☼ Ik-zelf heb er ook mijn moeiten heen gebracht, en mijn zorg en mijn zonden — ja, mijn zonden ook. ☼ En ik heb daar in dat nederige kerkje menigmaal onder de ontroerende prediking, van aangezicht tot aangezicht Christus gezien. ☼ En ik heb er Zondag aan Zondag, in het spel van het orgel, in het zingen van de gemeente, en in het woord van den dominee, Gods nabijheid gevoeld. Daarom klein nederig kerkje, ben je mij zoo dierbaar. Daarom, lief — lief kerkje, houd ik zoo van je. ☼ En als de dagen kort en donker worden, is er stilte in en om het kerkje, ja, het kerkje staat schamel en heilig in een kring van stilte, zij wacht . . . ☼ Zij wacht op een stillen heiligen nacht en op een Kindje, dat geboren zal worden. En het noodigt alle kinderen uit, en alle menschen . . . ☼ „Kom je met Kerstmis?“, fluistert zij. „Kom je als het Kindje van Bethlehem er is? Ik zal een mooien Kerstboom hebben met veel lichtjes en wij zullen samen zingen van het Kind in de kribbe. Kom je . . .?, kom je dan?“ En onder een avondlucht vol sterren, staat het simpele kerkje als in een zilveren stralenkrans, en wacht op Christus . . . ☼ Maar eens in het jaar kringt de groote lui-klok van het kleine kerkje een zwakken gebarsten

Foto E. Westerman Holstijn-Vissering

GRACHTJE IN ALKMAAR

In den fotowedstrijd met den eersten prijs bekroond

klank. ☼ Dat is op den Oudejaarsavond . . . ☼ Dan gedenkt zij alle droefenis en alle smarten, dan gedenkt zij ook de dooden, die langs haar heen gedragen zijn naar het kerkhof, en het is of zij van weemoed haast geen geluid meer geven kan. ☼ Een kleine jongen is er heen gedragen, een groote held, hij vreesde den dood niet. Hij lag aan het venster van zijn huis en hij zag zijn makkertjes spelen op de straat, hij zag ook de begrafenis-stoeten voorbijgaan, en als hij zijn bleek doorschijnend gezichtje tegen het vensterglas drukte, kon hij het oude kerkje ook nog zien. Hij stak zijn mager handje kameraadschappelijk op als de Dominee voorbijging, en hij keek hem na zoo lang als hem mogelijk was. En als de kerkklok luidde, lag hij heel stil, en luisterde met een gespannen aandacht. ☼ Want het kerkje vertelde hem van de zon en van de vogels, en van het groene polderland. Maar zij vertelde hem ook van het stralende Kolland. „En daar is geen pijn“, zei de groote

lui-klok, „en daar zijn geen tranen, daar heeft niemand verdriet en niemand kan daar sterven, en de lieve Heer heeft daar een groot wit bosch vol schitterende Kerstboomen . . .“ ☼ Het jongetje knikte ten teeken dat hij het verstond, en het was of er een licht achter zijn oogen brandde, een licht niet van deze wereld. Het jongetje verlangde erg om in dat groote bosch te zijn, bij de stralende Kerstlichten van de hemel en vlak bij den lieven Heer. En hij dacht: „Ik zal even goed nog wel 's naar het dorp kijken, en naar de kerk en naar Moeder en Vader . . .“ ☼ En toen hij in het zwarte kistje met de witte bloemen langs het kerkje gedragen werd, was het of het kerkje met haar wijze heldere oogen, door een verdriet heen, glimlachte om het jongetje, dat nu bij de stralende sterrelichtjes van de hemel-boomen was. ☼ Menig keer ging er een rouwstoet langs het oude kerkje, trage voeten, gebogen hoofden, en weenende oogen . . . Een vrouw werd er heen gedragen, een Moeder uit een groot gezin, een die met vele smarten geworsteld heeft, en overwon in God. ☼ Zegenden de kerkeoogen niet haar laatste aardse gang? En klonk de groote lui-klok ook niet men-

schelijk bewogen, toen die goede nijvere Vader langs haar heen gedragen werd, de toegewijde werker voor zijn gezin . . .? En wees het bouwvallig torentje toen niet nadrukkelijker nog dan anders, naar boven? ☼ Ik, voor mij, ik geloof dat vast, ik heb het zelf gezien, en ik weet zeker dat de kleppende lui-klok daar droevig aan denken zal op der laatste avond van het jaar. ☼ Op mijn eersten Oudejaarsavond in het dorpje hoorde ik dat van de lui-klok. Maar toen glansde plotseling de glimlach van God in haar oude gebarsten stem. ☼ En God-Zelf zei in het beverige bim . . . bam, bim . . . bam: „Blijf Mij nabij. Ik ben met U. Kom toch tot Mij!“ ☼ Ons oude kerkje omvat al de eenzamen en al de bedroefden, en al de menschen die niet leven kunnen zonder God. Een glanzende glimlach zegent en troost hen. En het simpele kerkje draagt haar schoone taak moedig het Nieuwe Jaar in . . .

ALIE VAN WIJHE—SMEDING

„OUD EN NIEUW“

Het jaar gaat heen, een nieuw verschijnt. Gescheiden zijn zij in den loop der tijden onverbrekkelijk verbonden.